ಸೃಜನಿ

SRUJANI: Indian Journal of Innovative Research and Development (SIJIRD)
Volume-5 Issue- 4, September - October 2026, Pp. 204-210
Bi-Monthly, Peer-Reviewed, Open Access, Indexed Journal

I S S N: 2583-3510

SIRDF JOURNALS
editor@srujani.in
www.srujani.in

ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ': ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ನೆಲೆಗಳು

ಡಾ. ರುಕ್ಮಿಣಿ ಎಚ್. ಎಸ್
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಕುವೆಂಪುನಗರ, ಮೈಸೂರು.

Abstract:

ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯು ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಕಾದಂಬರಿಯ ಅಪರ್ಣ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ತಾಯಿ–ಮಗಳ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕ, ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಅವಲಂಬನೆ ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ತಾಯ್ತನ, ಪ್ರೀತಿ, ಗೌರವದ ಹಂಬಲ ಮತ್ತು ಮೌನ ಪ್ರತಿರೋಧದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಅಸ್ಮಿತೆಯ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಸಿಮೋನ್ ದ ಬೊವಾ, ವರ್ಜೀನಿಯಾ ವುಲ್ಫ್ ಮತ್ತು ಎಲೈನ್ ಶೋವಾಲ್ಟರ್ ಅವರ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆಶಯ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಗಳ ಮನೋಲೋಕವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತು ಶೋಷಣಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮೂಲಕ 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

Keywords: *ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ, ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ, ಸ್ತ್ರೀ ಅಸ್ಮಿತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆ.*

ಪೀಠಿಕೆ

ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಾಜದ ಕನ್ನಡಿ ಎಂಬ ಮಾತು ಹಳೆಯದಾದರೂ, ಆ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ಯಾರು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕನ್ನು ಪುರುಷ ಲೇಖಕರೇ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಆದರ್ಶ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ತ್ಯಾಗಮಯಿ ತಾಯಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೋಹಿನಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳೇ ಹೊರತು, ತನ್ನದೇ ಆದ ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ನವೋದಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳತ್ತ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಹರಿಸಿತು. ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ವಿಧವೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆ, ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಜಾತಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮತ್ತು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕೇಂದ್ರ ವಸ್ತುಗಳಾದವು. ಇದೇ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ್ತಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿತು. ಹೆಣ್ಣಿನ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೆಣ್ಣೇ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಹೊಸ

Please cite this article as: ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಎಚ್.ಎಸ್. (2026). ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ': ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ನೆಲೆಗಳು. *ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್*, 5(4), 204–210

ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪರಂಪರೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ.

ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ (1917–1994) ಅವರು 1917ರ ಜನವರಿ 5ರಂದು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಪತ್ರಕರ್ತ ಟಿ.ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಅವರ ಸಹೋದರಿಯಾಗಿದ್ದ ಇಂದಿರಾ ಅವರ ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವಾದ ನಂತರ ಅವರ ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಂತ್ಯಗೊಂಡಿತು. ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ಅವರು ಐವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಚೊಚ್ಚಲ ಕಾದಂಬರಿ 'ತುಂಗಭದ್ರಾ' 1963ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅನಂತರ 'ಸದಾನಂದ' (1965), 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' (1966), 'ನವರತ್ನ' (1967) ಮತ್ತು 'ಫಣಿಯಮ್ಮ' ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. 'ಫಣಿಯಮ್ಮ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ತೇಜಸ್ವಿ ನಿರಂಜನ ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಇಂದಿರಾ ಅವರ ಕೆಲವು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಾಗಿಯೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಗಳಿಸಿವೆ. 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕಣಗಾಲ್ ಅವರು 1969ರಲ್ಲಿ ಚಲನಚಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಈ ಚಿತ್ರವು ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುನರ್‌ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವುದು ಕೃತಿಯ ವಸ್ತುವಿನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಲೇಖಕಿಯರಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಗೌರವವಾಗಿದೆ.

'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿ: ಒಂದು ಪರಿಚಯ

ವೇಶ್ಯಾ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಘನತೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ಮಿತೆಯ ಹುಡುಕಾಟವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಕಾದಂಬರಿ ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ **'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ'**. 1966ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಸಮಾಜದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ವೇಶ್ಯಾ ಕುಟುಂಬದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬದುಕನ್ನು ಕಥನದ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ತಂದಿದೆ. ಗೌರವಸ್ಥ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಲೋಕವನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಣ್ಣಿನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಒಳನೋಟಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾದಂಬರಿ ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದು ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಹಣೆಪಟ್ಟಿ ಹಚ್ಚುವ ಸಮಾಜ, ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಪಾತ್ರಗಳಾದ ಅಪರ್ಣ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ತಾಯಿ–ಮಗಳ ಮೂಲಕ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕಿಂತ ಸಮಾಜದ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವ ದುರಂತವನ್ನು ಲೇಖಕಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಘೋಷಣಾತ್ಮಕ ಸ್ತ್ರೀವಾದಕ್ಕಿಂತ ಅನುಭವನಿಷ್ಠವಾದ ಹಾಗೂ ಮೌನ ಪ್ರತಿರೋಧದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಂದಿರಾ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆ

ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆಯು 1950ರಿಂದ 1970ರ ದಶಕಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಲೇಖಕಿಯರು ಕುಟುಂಬ, ದಾಂಪತ್ಯ, ವಿಧವೆಯರ ಬದುಕು, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ

ಮಾನಸಿಕ ತುಮುಲಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿದರು. ತ್ರಿವೇಣಿ ಅವರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೋಲೋಕವನ್ನು ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆಳದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಿದರೆ, ಅನುಪಮ ನಿರಂಜನ ಅವರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ವೈಚಾರಿಕ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ವಾಣಿ ಮತ್ತು ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಮೊದಲಾದ ಲೇಖಕಿಯರು ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಬದುಕಿನೊಳಗಿನ ಹೆಣ್ಣಿನ ನೋವು–ನಲಿವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದರು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು: ಹೆಣ್ಣು ಕಥನದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಅವಳ ಅನುಭವಗಳೇ ಕಥೆಯ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ. ಮನೆ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉಗ್ರ ಘೋಷಣೆಗಳಿಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ, ಸಂಯಮಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರತಿರೋಧಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ **'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ'** ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಸಮಾಜದಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತವಾಗಿರುವ ವೇಶ್ಯಾ ಕುಟುಂಬದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬದುಕನ್ನು ಕಥನದ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ. ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬಗಳ ಆಚಾರ–ವಿಚಾರಗಳು, ಮಡಿ–ಮೈಲಿಗೆ, ಬಾಲವಿಧವೆಯರ ಬವಣೆ, ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ತಾವು ಕಂಡ, ಕೇಳಿದ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಿಸಿದ ವಾಸ್ತವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಎಂದರೆ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ದೀಕ್ಷೆಗೊಳಿಸುವ ಆಚರಣೆ. ಇದು ಗೆಜ್ಜೆಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಸಾಂಕೇತಿಕ ದೀಕ್ಷಾ ವಿಧಿಯಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೇ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕನ್ನು ಆಕೆಯ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು

ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರ್ಣ ಅನಾಥೆ. ವೇಶ್ಯಾಗೃಹದ ಒಡತಿ ಸಂಗವ್ವ ಅವಳನ್ನು ಸಾಕಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಒಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅಪರ್ಣಳಿಗೆ ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಮಗಳು ಜನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾಯಿ–ಮಗಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ತೊರೆದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವು ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯ ಬದುಕು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಬಾರದೆಂದು ಬಯಸುವ ಅಪರ್ಣ, ಚಂದ್ರಳನ್ನು ಬೇರೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಗೌರವಯುತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನೆರೆಮನೆಯ ಸೋಮು ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಳ ನಡುವೆ ಪ್ರೀತಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಳ ಕುಟುಂಬದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಬಹಿರಂಗವಾದಾಗ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಗಳು ಅನುಮಾನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದಾಗ ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ದಾರಿಗಳೂ ಮುಚ್ಚಿದಾಗ ಚಂದ್ರ ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಬದುಕನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸದ ಅವಳು, ತನ್ನ ತಂದೆ ನೀಡಿದ ವಜ್ರದ ಉಂಗುರದ ನೆನಪಿನೊಂದಿಗೆ ಬದುಕನ್ನೇ ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ತಂದೆಯ ಉಡುಗೊರೆಯೇ ಮಗಳ ಸಾವಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗುವುದು ಕಾದಂಬರಿಯ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರವಾದ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ನೆಲೆಗಳು

ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ವಿವಿಧ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಗುರುತಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು.

ತಾಯ್ತನದ ಸಂವೇದನೆ

ಅಪರ್ಣಳ ತಾಯ್ತನವು ಕಾದಂಬರಿಯ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ತಾನು ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಶೋಷಣೆಯ ಬಲೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನಾದರೂ ಪಾರುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅವಳ ಹಂಬಲವು ಪ್ರತಿರೋಧದ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸುವುದು, ಬೇರೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವುದು ಮತ್ತು ಗೌರವಯುತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶೋಷಣಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ತಾಯಿಯೊಬ್ಬಳು ನಿರ್ಮಿಸುವ ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗಿವೆ. ಶೋಷಣೆಯ ಚಕ್ರವನ್ನು ಮುರಿಯಲು ತಾಯಿ ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ತಲೆಮಾರುಗಳ ನಡುವಿನ ಸ್ತ್ರೀ ಹೋರಾಟದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗದಿರುವುದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಾಯ್ತನವು ಕೇವಲ ತ್ಯಾಗದ ಸಂಕೇತವಾಗದೆ, ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ.

ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಗೌರವದ ಹಂಬಲ

ಚಂದ್ರಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭಾವನೆಯಲ್ಲ. ಅದು ಸಮಾಜದ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬದುಕಿನತ್ತ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಾಗಿಲಾಗಿದೆ. ಸೋಮುವಿನೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಹುಡುಕುವುದು ಪ್ರೀತಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಹೆಂಡತಿಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಘನತೆಯ ಬದುಕು. ಆದರೆ ಅವಳ ಕುಟುಂಬದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಬಹಿರಂಗವಾದಾಗ ಆ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳಿಂದಾಗಿ ಚಂದ್ರಳ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಗೌರವದ ಹಂಬಲಗಳು ನಿರಾಕರಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವಳ ಮುಂದೆ ಉಳಿಯುವುದು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಬದುಕಿನ ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಹೆಣ್ಣಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಯ್ಕೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕ ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿನ ನಿರ್ಣಯ

ಚಂದ್ರಳು ಯಾವುದೇ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಳ ಬದುಕಿನ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಅವಳ ಜನ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆತನ ಗುಣ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಳೆಯುವ ಬದಲು ಹುಟ್ಟಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಳೆಯುವ ಸಮಾಜದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರೀತಿ ಯಾವುದೂ ಅವಳ ಮೇಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕವನ್ನು ಅಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯ ಭೂತಕಾಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯು ಚಂದ್ರಳ ವಿದ್ಯೆ, ಸಂಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನೂ ಮೀರಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಬದುಕನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಗೌರವಸ್ಥ ಸಮಾಜದ ನೈತಿಕತೆಯ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಯಲು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯ ಬದುಕಿಗೆ ತಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವ ಪುರುಷರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವದಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕವನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ಹೊರುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಸಮಾನ ಮತ್ತು ದ್ವಂದ್ವಾತ್ಮಕ ನೈತಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರ್ಥಿಕ ಅವಲಂಬನೆ

ಅಪರ್ಣ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಳ ಬದುಕಿನ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತವೂ ಪುರುಷನ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ಅಥವಾ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸ್ವಂತ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಿಲ್ಲದ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವೂ ಸೀಮಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ವರ್ಜೀನಿಯಾ ವುಲ್ಫ್ ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ 'ಸ್ವಂತ ಕೋಣೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಂತ ಆದಾಯ' (A Room of One's Own) ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರ್ಣ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಳ ಬದುಕನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಬದುಕಿನ ಅವಕಾಶಗಳ ಕೊರತೆಯು ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಸ್ಮಿತೆ ಹಾಗೂ ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೌನ ಪ್ರತಿರೋಧ

ಚಂದ್ರಳ ಬದುಕಿನ ಅಂತ್ಯವು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸೋಲಿನಂತೆ ಕಂಡರೂ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟ ಬದುಕನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ದುರಂತಮಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು. ಇಂದಿರಾ ಅವರು ಈ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ, ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಗೌರವಯುತವಾಗಿ ಬದುಕಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಚಂದ್ರಳ ಸಾವು ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪದ ಜೊತೆಗೆ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನದ ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಳ್ಳಿದವರು ಯಾರು? ಅವಳ ಬದುಕಿನ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದವರು ಯಾರು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಲೇಖಕಿ ಸಮಾಜದ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಚಂದ್ರಳ ದುರಂತವು ವೈಯಕ್ತಿಕ ದುರಂತವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಬಯಲುಮಾಡುವ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ'

'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂತರಂಗ, ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಎಂಬ ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅಪರ್ಣ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಳ ಅಂತರಂಗದ ತುಮುಲಗಳು, ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿರಾಕರಣೆಗಳು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. 'ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದುದೇ ರಾಜಕೀಯ' (The Personal is Political) ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ತತ್ವವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯು ಯಾವುದೇ ನೇರ ಘೋಷಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪಾತ್ರಗಳ ಬದುಕಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ, 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಎಂಬ ಆಚರಣೆಯು ಹೆಣ್ಣಿನ ದೇಹ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿರುವ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲೈನ್ ಶೋವಾಲ್ಟರ್ (Elaine Showalter) ಅವರು ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣೀಯತೆ (Feminine), ಸ್ತ್ರೀವಾದ (Feminist) ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ಅಸ್ಮಿತೆ (Female) ಎಂಬ ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣಿನ ಅನುಭವನಿಷ್ಠ ಅಸ್ಮಿತೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ಲೇಖಕಿಯ ನೇರ ಉಪದೇಶದ ಮೂಲಕ

ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ, ಪಾತ್ರಗಳ ಬದುಕು, ನೋವು ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಸಿಮೋನ್ ದ ಬೊವಾ (Simone de Beauvoir) ಅವರ 'ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ' (One is not born, but rather becomes a woman) ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಿಂತನೆಯು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಳ ಅಸ್ಮಿತೆಯನ್ನು ಅವಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗುಣ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಅವಳ ಜನ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೇ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅವಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮಿತಿಯನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯು ಶೋಷಣಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆಯಾದರೂ, ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ, 1960ರ ದಶಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಸ್ತವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕನ್ನು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಕಥನದ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವುದೇ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ನಿಲುವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಅಸ್ಮಿತೆಯ ಕುರಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಆಯಾಮಗಳು

'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗೆಜ್ಜೆ ಮತ್ತು ವಜ್ರದ ಉಂಗುರಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೆಜ್ಜೆಯು ಕಲೆ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಹೇರಲ್ಪಡುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಂಧನದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗೆಜ್ಜೆ ಧರಿಸುವುದು ಚಂದ್ರಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರದೆ, ಅವಳ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಸಮಾಜ ಹೇರುವ ನಿಯತಿಯಾಗಿದೆ.

ಅದೇ ರೀತಿ, ವಜ್ರದ ಉಂಗುರವು ತಂದೆಯ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ನೆನಪಿನ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಉಂಗುರ ಚಂದ್ರಳ ಬದುಕಿನ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಸಾಧನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಜಿಸುವಿಕೆ, ನೆನಪು ಮತ್ತು ದುರಂತಗಳ ನಡುವಿನ ಈ ವೈರುಧ್ಯ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಆಳವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯು ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ತಂದ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ತಾಯ್ತನ, ಪ್ರೀತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಪರಾವಲಂಬನೆ ಮತ್ತು ಮೌನ ಪ್ರತಿರೋಧದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಆಳವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ ಎಂಬ ಎರಡು ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಚರಣೆಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕನ್ನು ಇತರರು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಲೇಖಕಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಘೋಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿರದೆ ಅನುಭವನಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಸಹಾನುಭೂತಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸದ್ಗುಣ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗಿಂತಲೂ ಸಮಾಜದ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳು ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ನಿಜವಾದ ಬಿಡುಗಡೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ

ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಹುಟ್ಟಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಕಳಂಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅವಲಂಬನೆಯಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ, ಸುಮಾರು ಆರು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ರಚನೆಯಾದ 'ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ' ಕಾದಂಬರಿಯು ಇಂದಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀ ಅಸ್ಮಿತೆ, ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆಯ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಎಂ.ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಮಹತ್ವದ ಅಧ್ಯಯನ ಪಠ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಬೋವಾ, ಸಿಮೋನ್ ದ. (1949). *ದ ಸೆಕೆಂಡ್ ಸೆಕ್ಸ್*. ಜೋನಾಥನ್ ಕೇಪ್.
- ಇಂದಿರಾ, ಎಂ.ಕೆ. (1983). *ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ*. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ.
- ಶೋವಾಲ್ಟರ್, ಎಲೈನ್. ಆ ಲಿಟರೇಚರ್ ಆ ಥೆಇರ್ ಓನ್: ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಿಮೆನ್ ನೋವೆಲಿಸ್ಟ್ ಫ್ರಮ್ ಬ್ರೊನ್ಟ್ ಟು ಲೆಸ್ಸಿಂಗ್. ಪ್ರಿನ್ಸೆಟೋನ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಪ್ರೆಸ್.
- ವುಲ್ಫ್, ವರ್ಜೀನಿಯಾ. (1935). ಎ ರೂಮ್ ಆಫ್ ಒನ್ಸ್ ಒವ್ನ್. ದ ವರ್ಗರ್ಥ ಪ್ರೆಸ್.